

Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. I

6

IANUARIE

1924

În acest număr: An nou — vremuri noi de Octavian Goga; Piscurile, poezie de Șerban Bascovici; Vai inima! de Septimiu Popa; Acum cinci ani de P. Nemoianu; Abia ici-col' o vorbă, poezie de G. Rotică; Predica modernă: Adorarea eroilor de G. B. D.; Un om politicos de Ion Gorun; Literatura de import de Alexandru Hodoș; Un bilanț al provizoratului din Ungaria de M. Rucăreanu; Gazeta rimată: Balada jucăriilor de Arlechin Panoramă, Insemnări: Cel mai frumos Crăciun, Bilanțul anului literar, O trădare de neam, „Adevărul“ e de vânzare, Prea târziu.

KÖLOZSVÍRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

cluj

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 10

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

An nou — vremuri nouă

Ivan Turghienev are o povestire nespus de mișcătoare și de tristă: „Memoriile unui om de prisos“. E prinsă în aceste pagini zădărnicia unei vieți, care se macină zi de zi în puterea inerției, fără nici o sbucnire de patimă, fără tulburare, fără catastrofe. Petru Ciulcaturin, îmi se pare, așa se chiamă eroul, e greu bolnav și simte că are să moară. S'a hotărât deci să-și facă socoteala și își adună gândurile, ca să-și lămurească restul în fața muțeniei de veci. Cum stă așa singur își bate capul, își reamintește tot trecutul și la urmă după trudă îndelungată, vede că nu are absolut nimic de spus, că adică toată viața lui n'a avut nici un înțeles, treizeci și atâția de ani cât a trăit n'a însemnat nimic și nici un fir de praf n'are să se miște pe urma lui. S'a născut și el în rând cu alții, a umblat la școală ca toată lumea, și-a făcut slujba cum e obiceiul, s'a bolnăvit de o răceală ca atâtea răceli și acum — firește — are să moară, iarăș ca toată lumea. Cât a trăit n'a avut nici bucurii mari nici dureri coplesitoare. Nici în sufletul altora n'a mișcat nimic. Acum, că se duce nu-l încrestează nimeni, gazda, ce-i drept, are să-l mai pomenească, fiindcă el are niște cisme nouă și după moartea lui are să le poarte baba, dar pe urmă se rup și cismele și atunci în adevăr s'a isprăvit toată povestea lui Petru Ciulcaturin...

Circulația intreruptă pe drumul de fier ne-a lipsit tocmai în acest număr de colaborarea dlui Octavian Goga. Articolul destinat acestui loc va apărea în numărul viitor. Pentru a nu lipsi însă pe ceilorîi nostri de colaborarea statornică a directorului „Țării Noastre“, reproducem aici câteva pagini vechi, de-acum zece ani, publicate în fruntea „Luceafărului“ dela 1 Ianuarie 1914. Sunt zece ani de atunci, dar nu e vorba numai de o aniversare. Credem că rândurile acestea mai sunt interesante și acum prin nota de îndrăzneată profetie pe care Aprinda.

Redacția.

Fără să vrei, — privind în jurul tău aici la voi acasă, — te copleșește acuzația aceasta tristă a zădărnicii: vremuri de prisos, oameni de prisos. Impresiile zilnice ți-se brodează pe un fond de descurajare crește. Rar să se găsească undeva un popor a cărui viață să se scurgă într'o monotonie atât de mohorâtă ca a noastră a ardelenilor, în cele câteva decenii din urmă. Desigur că se pot găsi o mulțime de explicații, dar sufletul în avânturile lui nu e dispus totdeauna să se târguiască cu împrejurările și de aceea fără voie te încercă o depresiune: ce mici sunt împrejurările în cari trăim noi. De vreo douăzeci-treizeci de ani s'ar părea că ducem aici un popor întreg viața eroului lui Turghienev... Cu câtă jalnică uniformitate s'a depănat perioada aceasta sălcie din istoria noastră: ani de inerție politică, cu modeste contribuții de progres cultural și economic. Condamnați de situație la o luptă surdă cu tot aparatul puterii de stat, lipsiți în acest timp și de îndrumările unor personalități cari să înlocuiască pe marii prăbușiți, ne-am lungit și noi traiul așa, de pe o zi pe alta, fără credințe hotărâtoare, fără patimi cari sapă adânc și fără speranțe deosebite în ziua de mâine. Din vâlmășagul micilor porniri individuale, dacă s'au încheșat din când îndemnuri colective, aceste au licărit timid și au apus de grabă într'o undă de indiferență generală. Nicio idee mare n'a fost, care să robească conștiința publică în acest timp, să proiecteze în suflete lumina unui ideal și să introducă în mulțime fermentul cu care se anunță marile primeniri. Din toate revendicările noastre naționale de diferit ordin distingi nota acestor orizonturi coborâte, linia de oboseală și renunțare, târguiala perpetuă a unui popor necăjit, cu cele mai vitrege împrejurări de viață. Firește, că în această epocă de lăncezeală n'au putut cere cuvânt nici unul din impulsurile mari ce lămuresc misiunea istorică a neamului nostru, care la anul patruzeci și opt a dat dovezi bărbătești că vrea să trăiască și știe să moară.

Vina acestor stări nu zace numai în slăbiciunile noastre. Vina o poartă în orice caz și vremile mici cu sărăcia lor de evenimente, epoca aceasta de moleșală generală cu totul neprielnică pentru idealul unui popor luptător. Cele trei decenii din urmă n'au avut un singur moment în cari ciocnirea unor interese mari să provoace perturbații mai adânci în echilibrul internațional. În istoria universală a acestei perioade n'a fost niciuna din marile sguiduri cari schimbă aspectul societății, sau duc cu un pas mai departe evoluția omenirii. Obosită, pe urma unor mari sacrificii, Europa modernă a dorit zile de muncă înceată cu probleme culturale și științifice, cu revendicări sociale și economice. Spectrul războiului nu s'a ivit în vremea asta să electrizeze masele cu suflarea lui de foc. Viața occidentului consolidată pe urma unor schimbări epocale s'a desfășurat tihnită la adăpostul legalității, fără să arunce sămânța unei furtuni apropiate. Ce perspectivă de desrobire putea avea în acest timp un mic popor oprimat, aruncat pradă tendințelor de sugrumare ale unei dușmării istorice? Prea slab pentru a zămisi el însuș germeul unor schimbări hotărâtoare, izolat de orice legătură cu raporturile internaționale, era fatal să-și macine for-

3

țele într-o luptă de apărare zilnică, fără nădejdea unor succese apropiate, copleșit fiind de toate desavantajele unei politici de opoziție îndelungată. A făcut deci ce-a putut în împrejurările date: s'a străduit din răspuneri să-și împlinească marile nevoi economice, să se împrietenească cu preceptele elementare ale vieții culturale, a plătit biruri și pedepse, a dat petiții în dreapta și s'ânga, și-a păstrat curățenia conștiinței naționale cu toată lipsa desăvârșită a oricărei organizații politice, și-a aruncat pe ici pe colo pieptul în baionetele de jandarmi și în fundul sufletului a păstrat conturile nedeslușite ale unui ideal, veșnica credință a omului chinat, în zile mai bune.

De sigur că într-o asemenea atmosferă individualitățile mai alese duceau o viață amară, plină de jigniri și decepții, cu atât mai chinătoare, cu cât era mai sensibil sufletul lor. Relațiile înguste de trai, spiritul public copleșit de monotonie, apatia generală nu puteau crea un teren potrivit de manifestare pe seama unor firi înzestrate cu un prisos de energie. Nu e nici o mirare deci că ni s'au dus atâția oameni superiori, că am dat României în acest timp atâți bărbați de literă, atâția scriitori de seamă. Era firesc să plece, să-și caute un drum mai aproape de îndemnurile lor, un mediu mai înțelegător, o lume cu mai multe nuanțe de înrudire. Această canalizare de energie era indicată, doar se știe că de Marea moartă unde curge apa Iordanului se feresc paserile cerului și deasupra undelor ei mute nu și rotesc sborurile.

În această stare posomorâtă ne-a ajuns anul din urmă cu evenimentele lui. În perioada noastră de frământare mică și infructuoasă neamurile viguroase din Balcani au trăit zile de fierbere, s'au agitat și s'au gătit de luptă inspirate de un ideal. Pașirea lor neașteptată a făcut să curgă râuri de foc aici în vecinătatea noastră, a lăsat să vorbească gurile de tun și pasiunile elementare, cari stăpânesc adâncimile sufletului omenesc. Precipitate aceste evenimente, cântecul de b'ruință al celor smuși din sclavie a trecut granița și a aruncat și la noi în masele populare un ferment binefăcător. Au început să renască dureri învechite, să doară rane închise demult și să desgroape speranțe înăbușite. Tunul din vecini cu bubuitul lui ne-a făcut să uităm în trecut micile preocupări ale unui trai pur individual, să trezească în noi îndemnuri de înfrățire și visuri senine. Peste capetele noastre a trecut o suflare din cele cari se abat rar numai la răstimpuri îndelungate și conștiința noastră națională a început să bată cu palpitări mai vii.

Dar întâmplările din vecini au și-o semnificare mai mare decât revendicările locale ale unor popoare, cari și-au frânt obezile unei servituți de veacuri. Problema din Balcani a crescut în proporții și scoate tot mai mult la suprafață sămburele unei conflagrații universale. Fără a căuta să privim în taina resorturilor diplomatice, să cumpănim coliziile de interese, noi simțim cu toții, că planează în aer un spirit nou, o așteptare vagă, un dor febril de evenimente noi. O agitație nervoasă sbuciumă întreg continentul și face să se resimtă ceva din fiorul zilelor mari de judecată istorică. În veșnica ei prefacere socie-

tatea modernă pare a fi ajuns din nou la anume păhuri de deslănțuire vulcanică. Pe ici pe colo se anunță limbi răslețe de foc și ca mâne ne putem pomeni cu toată maiestatea tragică a unei volburi cuitropitoare.

☛ Pentru un popor asuprit, care tânjește la umbra legilor, asemenea clipe nu pot fi decât prilejuri de regenerare sufletească. Noi românii acestui pământ ne dăm seama, că nici un vifor nu ne poate fi atât de primejdios, ca o letargie pregătită și susținută meșteșugit cu aparența legalității de dușmanii noștri. Decât o somnolență, care e preludiul morții, mai bine o moarte cu care se răscumpărăm vieța din viitor.

Noului an deci — care ne bate la poartă, — nu-i putem cere o mai mare binefacere decât fierberea aceasta. Nu-i cerem pacea moleșitoare a trecutului apropiat, ci mișcare plină de pasiune și avânt. Acest vifor e purificator și fructifică credința noastră. În suflet ni se abate câte un îndemn al vremilor legendare și par'că ne simțim mai apropiați de umbrele mari de demult. Simțim cum se desfac din nou razele unui ideal, cum se lămurește o țintă în conștiințele desamorțite. Simțim cu toții, că se apropie zile când putem însemna ceva, când vieța noastră câștigă un înțeles, o rațiune de-a fi. În deștelenirea asta toate impulsurile superioare își pot găsi un locșor, în zilele de jertfă a unui neam nu mai sunt oameni de prisos. Chiar și tu, Petre Ciulcaturin, în ajunul agoniei ți-ai putea găsi aici o deslegare pe seama unei vieți zadarnice. Ai putea cel puțin să mori frumos și asta ți-ar da o înaltă justificare pentru anii tăi mohorâți.

De aceea, an nou, an nou, adu-ne ce vrei, numai darul obișnuit al trecutului tău întunecat nu ni-l mai aduce, nu ne mai aduce: pace...

31 Decemvrie 1913.

OCTAVIAN GOGA

Țara Noastră

Setea de autoritate

Vorbeam deunăzi cu un prieten care se întorcea dintr'o călătorie la Chișinău, în Basarabia. Răscoleam împreună stările de peste Prut și nu știu cum mi se părea că veștile pe care mi le aducea el veneau de undeva de foarte departe. Îmi închipui, că acum două mii de ani, la Roma, cam la fel trebuie să fi fost convorbirile între cutare cetățean localnic și vre-un nepot de proconsul venit acasă din bogatele câmpii ale Siriei. Amicul meu îmi relata întâmplări ciudate, potrivite cu un colț de colonie din miraculosul orient. Îmi povestea de bunătatea și zăpăceala populației indigene, de năvala aventurierilor ridicați pe spinarea ei, îmi arăta exemple de îmbogățire fantastică din partea intrușilor, și-mi semnala paralel cu fierberea lăuntrică primejdia permanentă care ne paște la frontieră. Tabloul zugrăvit de dânsul era în adevăr întunecat și nu se deosebea de clișeul uzat al tuturor exploatărilor coloniale de demult decât prin amarăciunea pe care-o lăsa în urmă, fiind în joc nu o seminție barbară, ci niște bieți oameni rupți din sufletul nostru. Ascultându-l până la sfârșit pe îndureratul observator i-am pus întrebarea, dacă n'ar putea comprima în două cuvinte pricina răului, ca s'o înțelegem cu toții și să ne pătrundem de ea. Pricina e evidentă, — mi-a răspuns el imediat, — Basarabia n'are stăpân! Explicându-mi situația cu deamănuntul, prietenul meu mi-a arătat ce crede. După părerea lui, acest pământ e orfan, lipsit de îndrumare și ocrotire, pentru-că nici o personalitate de seamă nu există la noi care să se devoteze destinelor celor trei milioane de oameni dintre Nistru și Prut, și care, într'un spirit de dreptate superioară și de necontestată autoritate, să-i închege sufletește cu țara mumă. Interlocutorul meu analist a mișcat sceptic din cap și mi-a mai repe-

tat la despărțire: Gândește-te, nu facem nimic cu figuri de duzină! Moldovenii s'au săturat de zeei minori, Basarabia vrea un stăpân!

Constatările călătorului dela Chișinău nu sunt din nenorocire numai o meteahnă locală. Invocarea lor mi-a lămurit răul de pretutindeni. Aici în Ardeal, lăsând la o parte conștiința națională mai avansată a mediului, împrejurările sunt cam la fel. Și-aici își fac de cap zeei minori, și-aici e o grozavă criză de personalități pe toată linia. Atât opera de guvernare actuală, cât și critica ei sgomotoasă, e esercitată zilnic de către conducători de mâna a doua, a căror logică meschină triumfă la tot pasul. În afară de multele mizerii materiale care strâng lumea de gât, viața a ajuns grea de suportat pe urma deprecierii tuturor valorilor. Au căzut barierele ori-cărei ierarhii morale, binele și răul și-au îmbucut granițele. Mediocritatea crasă se lăfaiește pela răspântii de uliți, prezumțioasă și antipatică. Vai, ce atmosferă banală și obositoare răspândește în jurul ei această societate de improvizată, care până alaltăieri se congestionau în fața celui dintâi sol-găbirău ungur, pentru-ca astăzi să-i vedem cu aiere de bărbați de stat și cu îndrăzneli inoportune. Nu e nici o mirare, că o nemărginită silă a început să cuprindă sufletul mulțimei, și că se resimte binișor în toate unghiurile o dorință de ceva nou, un impuls instinctiv spre-o lărgire de orizonturi...

Dar fenomenul nu s'a plasat numai în provinciile alipite, unde paragina de ieri explică până la un punct secătuirea actuală. În vechiul Regat viața publică pătimește de acelaș marasm. O pâclă mohorâtă s'ar părea că a stropit cu funingine culmile de odinioară, și că tot ce vedem astăzi împrejurul nostru e o penibilă coborâre de nivel. Trăim, adevărat, pe-o suprafață mai vastă, în materie de geografie națională ne-am săltat formidabil, în schimb însă ce diminuție de proporții pe arena luptelor zilnice! Cum s'au înmulțit ființele fragmentare, cum s'a îngroșat corul lor sălcui și cum s'a introdus în sentimentul obștesc justificarea mediocrității ca o axiomă normală a vremii... În toate domeniile intelectuale, unde până mai ieri alaltăieri stăpânea ochiul ager al unui mare biruitor, au dat busna liliputanii. Ei fac și dreg, harnici și productivi, fără rezon și fără consecință, își duc înaintetârgul lor mititel gata totdeauna să și servească mușterii cu zâmbet leșinat și cu promptitudine, ca în ori-ce prăvălie de lucruri ieftine. Vreți literatură, critică, teatru, vreți versuri dadaiste? Se găsec de toate, firește nu ca pe vremurile de valută forte, nu cu consistența de-atunci, nici cu vechea onestitate de atelier, dar marfa e mult mai strigată și etichetele mult mai colorate. Patrimoniul de căpetenie însă, în care sferturile de oameni sunt la ordinea zilei, e tot politica. Du-ceți-vă în dealul Mitropoliei, unde tronează aleșii națiunii. Ascultați-le cuvântul, cântăriți-le preocupările și sintaxa, sau, dacă nu vă indispuie operația faceți-le analiza individuală. Nu le mai cere nimeni, de sigur, nici redingotă, nici frază impecabilă ca acum zece ani, în zilele de apăsare ale regimului cenzitar. Dar, dacă s'a făcut un sacrificiu de inteligență și o renunțare la eleganță, am reușit cel puțin să-i întrunim sub cupola parlamentară pe reprezentanții reali ai maselor, pe

retorii mulțimii, pe bolovanii grei ai pasiunilor populare? Nici un procent nu există din asemenea exemplare. S'a abătut ceva din umbra satelor măcar, o vagă adiere de bun simț fărănesc și de cuviință rustică în ilustra adunare, ca o compensație după jefirea oratorilor de mare calibru? Cetiți la gazetă injurăturile care se icnesc la Cameră și înțelegeți degrabă în ce lume trăim...

Vor fi multe decepții în conștiința obștească la noi, pe urma transformărilor extraordinare de care ne-au împărțășit sguduirile răsbolului. Cea mai strașnică însă dintre toate, desiluzia cea mai crudă, de ale cărei descoperiri amare sufăr mai mult temperamentele de elită, e tocmai desamăgirea încercată cu rezultatele recente ale votului universal. Câte profeții luminoase și câte speranțe de reconfortare morală nu ne așezaseră în perspectivă teoriile de valorizare politică a maselor! Se aștepta o strălucită resurecțiune națională pe urma Tor, se credea în inaugurarea unei perioade de curățenie și de dreptate, în care buna mulțime se va lăsa hipnotizată de preceptele cinstei și de cultul talentului. Cât de departe suntem de aceste himere, acum la șase ani după înstăpânirea noului regim, se vede în fie-care moment. Milioanele n'au apucat să realizeze nădejdiile ce se legau de desrobirea lor. Foștii sclavi s'au dovedit în primii ani ai liberării un pedestal bun sau pentru gloria demagogilor sau pentru sugestiunile tiranilor. Va trece încă o bună bucată de timp, până ce libertatea acestui popor nou se va exercita în mod normal. Deocamdată, aproape tot ce iese din proaspăta noastră mașină electorală, — unsă pe-alocurea, hodorogită în alte părți, — este de probastă calitate, dovadă pecetea intelectuală a Adunării precum și îndeletnicirile extraparlamentare ale atâtor traficanți de pașapoarte...

În astfel de împrejurări nu e nici o mirare că opinia publică, obosită de orăcăitul celor mărunți, începe să schițeze gesturi de protestare. Contrar impulsurilor de-acum zece ani, de pildă, când un generos egalitarism îndruma firile alese, astăzi e o sete de autoritate care cere cuvânt. Ca și în Basarabia, ca și în Ardeal, la București și pretutindeni oroarea de banalitate ne exasperează pe toți. O impresie neliniștitoare s'a furișat în mintea oamenilor cum se cade, ceva din senzația neplăcută că am ajuns cu carul fărăi pe mâna proștilor. De-acî, un fel de nevroză care se propagă neconținut. Scârbiți de politicianismul tipic, sătui de moțiuni și de programe, nenumărați cetățeni cu inima curată se prostern la altarul personalității și pretind să fie stăpâniți. Decât această turmă de mici despoți interesați, își zic ei, decât ritualul fals al așazisei democrații cu miros de bucătărie, mai bucuros ritmul larg pe care-l trezește în sufilele cuvântul de ordine al unui mare poruncitor. Nu știu, e un reflex de peste hotare sau o specială trebuință a solului, dar această convingere apare tot mai accentuată, ori-cât ne-am supăra noi apărătorii orânduieților consacrate. Lumea vrea un stăpân. Nu se gândește cu precizuni, nu fixează nici atribuții, nici persoane. În ori-ce caz, stăpân, în mintea ei nu înseamnă nici pumn, nici barbă, nici dispreț suveran pentru cei mulți, ci o înălțime morală necontestată de nimeni, care să inspire liniște și siguranță.

Psihologia societății noastre aruncă astăzi la suprafață cu putere acest semn al vremilor, pe care cronicarul obiectiv trebuie să-l aștearnă pe hârtie. Ce se va alege din el, se va vedea. Făcând însă acum la început de an un bilanț rezumativ al sufletului românesc, nevoia de autoritate apare ca elementul cel mai hotărâtor în credințele mulțimii la noi.

Am intrat într'o zodie de mesianism, în care de obicei preludează furtuna...

OCTAVIAN GOGA

Scrisoare

Moș-Crăciun-Din-Vremuri-Bune,
Milostiv și înțelept,
Prind colinde să răsune,
Eu, cu ochii îndărăt
Spre cărarea de omăt
A copilăriei, spune
De ce nu te mai aștept
Moș Crăciune?

Aminții cu zurgălăi
Vin — ca săni — de departe
Și pe case ninge lin.
De ce n'am și astăzi parte
Să visez la pașii tăi,
Prin tăcutele odăi
Lunecând tatifelii?

Cal de lemn cu scări de tuci,
Urși pitici jucând pe-o țără,
O! de când nu-mi mai aduci
Moș Crăciun, moșneag detreabă!
Când cuminți copiii nu-s
Și mai rău care de care-i,
Tu, cel ce-ai adus Fecioarei
Pe Isus,
Vezi și erți cât ține drumul,
Și zâmbind bătrân pribeag
Te oprești din prag în prag,
Mistuindu-te ca fumul
Pe hogoag.

• Moș-Crăciun-Ce-Nu-Mai-Este
Pentru cea din urmă dată
Mi-ai lăsat o carte rea;
Și cetind în carte, iată,
Am văzut din cartea ta
Că n'ai fost decât poveste

Tomuri cu filosofii
Teancuri-teancuri adunate
Am de-atunci la căpătăi.
Tu știai că nu mai vii
Când crezând în cea dintăi
Nu am înțeles că-s toate
Niște triste jucării?

Moș-Crăciun-Din-Vremuri-Bune,
Lasă'n stradă traista plină
De smochine și alune.
Insenină-mi visul rău,
Și cu fața ta blajină
Alb, răsari din perne mol,
Calcă'ncet, nimic nu spune,
Strânge-mă la pieptul tău
Și să plângem amândoi
Moș Crăciune!

AL. O. TEODOREANU

Evreii și războiul României

— Destăinuirile unui ofițer german —

Unul din colaboratorii *Țării Noastre* ne trimite spre publicare o traducere fidelă a unui articol tipărit de curând în revista *Weltkampf*, care o apare la Muenchen. *Weltkampf* este organul naționaliștilor germani, având colaborator principal pe însuș generalul Ludendorff, și paginile sale sunt consacrate exclusiv problemei evreiești. Articolul care ne interesează, și din care dăm mai jos câteva spicuiri, se ocupă cu rolul evreilor în războiul României. Nu-l reproducem pentru a crea o atmosferă, nici pentru a polemiza, ci pentru a risipi, dacă se poate, unele nedumeriri.

Firește, doctrina națională germană nu cade câtuș de puțin în sfera noastră de preocupări. Astfel, nici scopurile urmărite de *Weltkampf*, sau de oamenii grupați în jurul acestei reviste, nu ni se potrivesc. Mai mult, din rândurile publicației germane transpiră neconținut amărăciunea vădită a unei experiențe proprii, care nu ne ține nici cald nici rece. Cei cari au operat cu lista Guenther, se pare că s'au cam fript, și regretele lor îmbracă acum un viestmânt hotărât antisemit.

Prețuind, cu alte cuvinte, numai valoarea documentară a destăinuirilor dela Muenchen, dăm colaboratorilor de ieri prilejul să se răfuiască între ei. Prietenul nostru, care ne-a trimis articolul din *Weltkampf*, și-a însoțit traducerea de unele comentarii. Să nu ne ia în nume de rău, dacă pe acestea le vom suprima, deocamdată. După ce vom asculta și alte lămuriri, va putea să-și spună fiecare părerea sa.

Tară evreiască prin excelență

Dintre popoarele neolatine, ținuturile locuite de români sunt cele mai bine înzestrate din toată Europa, cu bogății naturale de tot soiul. Asupra acestui lucru sunt de acord toți cunoscătorii. Dușmanii cași prietenii, deopotrivă, recunosc că românii, după caracterul lor național sunt un popor din cale afară de blând și îngăduitor, care în chestiuni de religie și credință se numără printre cele mai tolerante de pe suprafața pământului, dar — ceea ce este foarte important pentru considerațiunile noastre, — contribuția lor economică și puterea lor de rezistență n'au ajuns la o treaptă prea înaltă de dezvoltare. Dacă la

aceste două fapte fundamentale mai adăugăm și un al treilea, care este vecinătatea geografică nemijlocită a acestui ținut cu marile centre ale iudaismului răsăritean din Polonia și Rusia, atunci va fi evident pentru oricine, că acest popor și bogățiile ținutului locuit de el au trebuit să apară în fața evreilor ca un obiect foarte potrivit și vrednic de toată râvna, pentru satisfacerea instinctelor lor nomade și parazitare. La această putere de atracție, isvorată din condițiile naturale date, se mai adaugă și o alta, de o importanță mai mult istorică: vechea Românie a fost lipsită până acum câteva decenii de o organizație de stat solidă și capabilă de acțiune. În special, lipsa notorie a unei funcționării credincioase datoriei și incoruptibile, înainte de urcarea pe tron a principelui Carol de Hohenzollern, cași lipsa unei armate naționale bazată pe principiul serviciului militar obligatoriu, a exercitat un farmec aproape irezistibil asupra evreilor aflați în afară de lanțul Carpaților; aversiunea lor generală față de purtarea armelor e de neînving, astfel că cel mai de seamă sociolog al iudaismului, dr. F. Theilhaber a putut să numească România, cu drept cuvânt, o „țară evreiască prin excelență!“

Ură și dispreț pentru Români

Nici evreii n'au contestat vreodată în mod serios, că marea mulțime a evreimei române se află pe o treaptă culturală foarte inferioară. Până și *Frankfurter Zeitung* s'a plâns cândva împotriva „superstițiilor și persistenței încăpățanate în formalitățile rituale“ la consăngenii lor din Moldova, iar Solomon Schechter susține în cunoscuta sa carte „Chassidim“ (Berlin, 1904) ca un lucru dovedit, că „în besna intelectuală a imigranților evrei din România, nu se găsește nici o urmă de producție intelectuală“. Această împrejurare importantă, care stă în afară de orice îndoială, nu a împiedecat niciodată pe acești „săraci cu duhul“ să se ridice până la ceruri deasupra conlocuitorilor ne-evrei, mai ales deasupra românilor băștinași. Orgoliul lăuntric, cu care cel mai murdar cerșetor evreu privea la români, chiar și la boieri, nu cunoștea nici o limită. El vedea în orice „român“ pe „valahul puturos“, și de câte ori voia să prezinte pe unul din consăngenii săi drept un om lipsit de orice valoare, îi zicea că e „un român adevărat!“ Această mentalitate, care în timpul păcii abia se descoperea din când în când, a ieșit la iveală în cursul războiului. Fiecare evreu rămas în teritoriul ocupat, după intrarea trupelor germane a ținut de datoria sa să 'njure poporul român și pe conducătorii săi, iar caricatura grotescă, care a fost prezentată opiniei publice germane despre stările din România, a ieșit din mâini evreiești. Că la aceasta au contribuit în mod deosebit și „intelectualii“ evrei, reiese din următoarea mică spicuire. „Marele critic“ Henri Sanielevici, pe care îl vom întâlni mai des în cursul expunerii noastre, a căutat să justifice nemai pomenitele injurii aduse poporului german, cu aceea că numai pe această cale putea să-și creeze o bază pentru critica sa în mijlocul poporului român. Editorul *Bursei*, un a-
nume Hussar, a avertizat cu mult zel pe ofițerii germani: — „Să nu

vă încredeți în nici un român! Acești oameni, toți sunt falși! Până și Petre Carp!" Cumnatul lui Hussar, Brănișteanu, care în decurs de mulți ani a fost prim-redactor și actualmente este încă colaboratorul permanent al *Adevărului*, spunea tuturor cari voiau să-l asculte, că „românii sunt un popor de sclavi!” Și mai rău a procedat „literatul” Henri Streitman, un tânăr teolog evreu de naționalitate română, care fiind internat la mănăstirea Tismana dimpreună cu mai multe notabilități române, descrie într-o scrisoare adresată fratelui său pe compatrioții săi ca pe o „bandă de tâlhari, roasă de alcool și sifilis”. După cât ni s'a spus din isvor autentic, Academia Română din București se află în posesiunea unor documente din cale afară de interesante cu privire la acest capitol al problemei evreiești.

Filo-germanismul evreiesc

Intreaga populație evreiască a oferit, cel puțin în vechea Românie, un teren binepregătit pentru o exploatare politică. Deși nici aici, ca și în părțile Ungariei locuite de români (Transilvania și Banat) și Austria (Bucovina și Galiția), la o mare parte din evrei nu s'a putut constata o atitudine clară chiar dela începutul războiului pentru plutocrația de vest, ci mai mult o anumită afecțiune pentru puterile centrale, — aceasta se explică în prima linie prin împrejurarea că Rusia țaristă antisemită aparținea Antantei, iar pe de altă parte, fiindcă evreii nicăiri nu s'au simțit așa de bine ca în Austria, dar mai cu seamă în Ungaria. Mulți dintre evreii români se numeau „tărtani”, adică ei aveau cetățenia austriacă sau maghiară, ori mai aveau încă rude în careva parte a monarhiei dunărene. Dar, după ce au sosit știrile despre marea victorie ale armatei germane, marea masă a evreimii a simțit câțva timp „nemțește”. Până și „pământeni” erau mândri că pot vorbi nemțește, deși foarte prost. — „Noi germanii”, declarau ei la diferite ocazii potrivite și nepotrivite. Numărul acestor „filo-germani” s'a ridicat câțva timp foarte mult, pentru că, deodată cu intrarea trupelor germane în iarna anului 1916 să-și ajungă apogeul. Au fost evrei și evreice cari atunci au primit pe ofițerii și soldații noștri cu bucurie sgomotoasă, împodobindu-i cu flori și coroane, iar corespondenții noștri de război — în parte tot evrei, ori viță de evrei — nu au putut îndeajuns să relateze opiniei publice primirea insufletită și bucuria pe care o simte „poporul român” pentru eliberarea de către învingătorii germani. Pe măsură însă ce pe frontul de est se evidenția tot mai mult slăbiciunea armatei rusești, dădea din ce în ce înapoi și „germanismul evreilor români”. În loc de „noi germanii”, ei ziceau numai „germanii”. Iar după ce frontul rusesc s'a descompus definitiv și victoria finală a germanilor în apus se îndepărta tot mai mult, ei au revenit la formula de dinaintea războiului, zicând „voi germanii!”

Evreii și administrația militară germană

O renaștere vădită a cunoscut înșelăciunea evreiască de pe vremea neutralității, după instituirea administrației militare germane în

România. Pentru cei mai buni patrioți germani, cari erau forțați să privească și să conviețuiască în nemijlocita apropiere a acestor lucruri, a rămas o enigmă nedeslegată, faptul că aceste stări, precum și urmările lor grave, n'au fost recunoscute la timp și împiedecate de oamenii conducători. Imprejurarea, că secția austro-ungară a administrației militare nu putea să fie decât evreizată, era dela sine înțeleasă pentru orice cunoscător al situației. Dar, faptul că personalități proeminente ca generalul feldmareșal von Mackensen și generalul von Tullf n'au reușit să se opună sistemului evreiesc pustiitor, nu peste mult a devenit un semn evident pentru prieteni și dușmani, arătând că chestiunea puterilor centrale mergea spre năruire. Uluiți și îngroziiți priveau germanii și românii la aceste purtări ale evreilor. Ce puteau să zică ei, când ramurile principale ale noii administrații, poliția și aprovizionarea populației, de cari în prima linie depindea binele și răul individului cași al colectivității, au fost pe de a întregul puse în mâinile evreilor de cea mai rea speță? Insuș bătrânul Petre Carp, care în lunga sa viață și-a păstrat prietenia convinsă față de evrei, s'a plâns atunci când a văzut că populația rămasă în teritoriul ocupat a fost abandonată urei și rapacității agenților și samsarilor evrei. Mai ales l'a atins dureros repartizarea unui simplu căprar evreu ca ofițer de legătură pe lângă ministerul de Interne. Tânărul acesta, care înaintea de război făcuse în România o carieră foarte dubioasă de comerciant, a fost ridicat la rolul de tutor suprem al celor mai înalți funcționari români, deși nu era stăpân nici pe limba română nici pe cea germană, iar trecutul său era destul de bine cunoscut.

Scrisoarea lui Zillo

Ceeace am spus mai sus, reiese și din următoarea scrisoare, specific evreiască, găsită după retragerea germanilor într'o casă unde fusese poliția militară, scrisă de un liferant evreu fraților săi, cari se aflau în Iași.

Depozitul și Casa comercială a ofițerilor pentru toate articolele militare

BUCUREȘTI
Proprietar: EU!

București, 19 Apr. 1918

Scumpii mei frați,

Scrisoarea lui Hedwig am primit-o prin bunăvoința d-lui Lazăr Docea și ne-am liniștit oarecum, pentrucă, în urma faptului că de douăsprezece zile n'am primit nicio știre dela voi, am fost foarte neliniștiți și îngrijorați.

Ce deosebire între Iași și București. Aici „Zillo“ se bucură de mare vază la administrația militară germană; el face prizonieri români și-i eliberează — prin telefon. Mackensen și cu mine, — suntem... doi! Eu sunt singurul fabricant oficial al nemților aci. Din această cauză mă bucur de multă trecere, pentrucă sunt interese reciproce! Afacerile merg bine și voi trebuie să recunoașteți motivul pentru care

n'am putut să rămân la Galați. Ce puteam să fac eu la Iași? Miron a făcut puține afaceri, pentru că nu s'a ocupat cu altă branșă. Dar principalul este, că toți membrii familiei sunt sănătoși și în bună dispoziție, și că bunul Dumnezeu a ținut în viață pe frații noștri din Moldova. Acum suntem nerăbdători să vă vedem reîntorcându-vă; atunci vom aranja un banchet monstru — grăbiți deci sosirea voastră!

Viața aici e mai bună ca în Moldova, dar foarte scumpă. Noi găsim însă totul și avem de toate! Eu primesc săptămănal 30—40 sticle vin prima Știrbey cu 1.50—2 lei sticla în loc de 8—10 lei — și bem turbat.

Măine seară avem o loje la teatrul evreiesc. Ce fac Armand, Leopold și Sami? Vă îmbrățișez, etc.

Al vostru, Zillo.

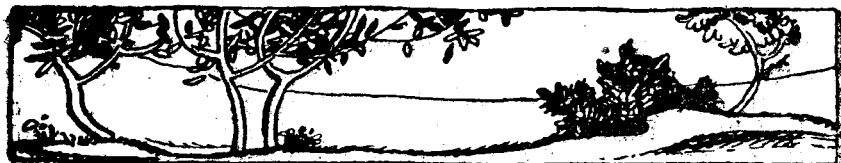
(În post-scriptum se accentuează încă odată marea influență a scriitorului acestei scrisori. El este „marele mahăr“ la Mackensen. Frații lui să nu se teamă, să-i ducă în eroare pe români cu câteo minciună, și, ajunși pe frontul german, să se refere la „marele mahăr“ din București).

Un feldcomisar evreu

Amintita rapăcitate și dorință de răsbunare a funcționarilor polițienești evrei și-a găsit reprezentantul tipic în persoana feldcomisarului evreu Pinkow. Autorului acestei descrieri îi repugnă să intre în toate amănuntele gravelor abuzuri săvârșite în serviciu, cu care acest om cumsecade a semănat groaza în cercurile largi ale populației Bucureștilor, — până și în acele ale neutralilor germanofili! După retragerea trupelor germane în Noembrie 1918 au fost expuse într'un local public spre vedere toate piesele justificative, de o mare valoare utilitară și artistică, pentru a se oferi proprietarilor lor legitimi posibilitatea de a și le recăștiga. Când a ajuns aici știrea, că d. comisar ar fi fost asasinat de proprii săi oameni în Transilvania, până și germanii rămași în România au avut sentimentul că s'a executat o sentință dreaptă. Nu peste mult însă, cei cari s'au întors din capitala Reichului au povestit, că Pinkow a sosit în chip norocos la Berlin, unde, după ce în slujba guvernului imperial ajunsese la titluri și onoruri, a deschis un magazin de antichități bine asortat, căruia îi pusese bază cu „pfénigii economisiți“ și cu resturi din „piesele justificative“ aduse din România.

* * *

Articolul din *Weltkampf* se încheie cu unele amănunte prețioase asupra propagandei anti-românești a „Biroului evreu de presă“ din Paris, și cu mai multe constatări asupra problemei mondiale a iudaismului, la capătul cărora se așează zicătoarea: „cine mănăncă din evreu, moare“. Aceste considerații, cum spuneam la începutul rândurilor de față, nu ne mai interesează. Revista generalului Ludendorff e antisemită, noi nu suntem antisemiți. Ea urmărește scopuri naționaliste germane, și pe acestea nu le putem privi altfel, decât așa cum le-am privit acum zece ani...

Secretul profesional

Zilele trecute, un domn procuror dela tribunalul județului Ilfov, investit cu toate atribuțiile indiscretei sale autorități, a făcut o descindere în sertarele dlui Kalman Blumenfeld dela *Adevărul*, pentru a descoperi acolo urma unui manuscris compromișător. Operația n'a fost plăcută nici pentru proprietarul sertarelor, care a și protestat în numele drepturilor sacre ale scrisului, nici pentru d. procuror, care, credem noi, n'a putut să cunoască vreo voluptate deosebită scormonind un loc atât de necurat. Ce să faci, acestea sunt riscurile profesiunii!

Nu cunoaștem urmările polițienești ale descinderii cu pricina. Nu știm, și nici nu ne prea interesează, dacă vânatul corp delict a fost găsit ori ba, printre celelalte producțiuni intelectuale ale necunoscutului publicist, cu atât de cunoscute pseudonime. Am văzut însă gălăgia care s'a deslănțuit la gazetă, și am cetit cele două moțiuni solemne ale societăților de presă din Capitală, proclamând încă odată libertatea deplină a cuvântului și infierând atentatul săvârșit în palatul din strada Sărindar. După câte am priceput, călimara dlui Kalman Blumenfeld nu e mai puțin inviolabilă decât alta, iar secretul profesional gazetăresc nu îngăduie nimănui, ca prin mijloace brutale să scoată la iveală pe autorul unui articol, atunci când acesta nu binevoiește să iasă singur la lumină.

S'ar părea, că însăși legea fundamentală a țării, mult hulita Constituție, ocrotește aceste imutabile principii. Uzul, cel puțin, a consfințit demult, la București, acest practic obicei, ca pentru proza socotită calomniatoare a ... nu știu cui, (secret profesional!) să răspundă în fața justiției un soi de girant ciudat, cu leafă fixă, în deobște omul de serviciu al redacției, sau cel mult mașinistul dela rotativă. Atât cere legea în materie de responsabilitate, și nu odată, pentru șantașul neisbutit al cutărierii prudente honigman, fără act de naștere când scrie, intra la pușcărie pentru câteva luni un cumsecade tată de familie, care declara în fața juraților, cu toată candoarea necesară, că el nu știe nici să scrie, nici să citească ... Iar simțul de dreptate al judecătorului nu se clătina nicio clipă, ci se declara foarte satisfăcut cu pedepsirea severă a țapului ispășitor, învoindu-se să închidă la Văcărești pe anafabetul simbriaș, care-și câștiga pâinea de toate zilele purtând în spinare delicturile meseriei altora.

Acest aranjament comod, ridicat la rangul de supremă dogmă spirituală, a fost deranjat deunăzi din ordinul unui reprezentant al Parchetului. Secretul profesional a fost violat. Un mare principiu democratic, de aceeași valoare cași libertatea votului, a fost nesocotit. O prerogativă constituțională, pe care o exercită până și dl Blumenfeld, în numele suveranității naționale, a fost pângărită.

Să protestăm, să protestăm, să protestăm!

Să protestăm, dacă așa vor corporațiunile cele mai de seamă ale breslei gazetărești, dar să mai facem și altceva. Să dăm la o parte vorbele mari, să ne scuturăm de gesturile umflate, și să privim realitatea în față.

Să întrebăm, de pildă, care este răspunderea adevărată a scrisului, în România de astăzi, și căror necesități morale corăspunde ea în conștiința opiniei publice? Cele mai multe gazete dela noi, nu se știe bine ale cui sunt. Cea mai mare parte dintre ele se mărturisesc ele înși-le societăți anonime pe acțiuni. Aceste acțiuni, întocmai ca la întreprinderile petrolifere cu interese evident subterane, pot să călătorească prin ghișeurile băncilor, pot să fie negociate ca orice marfă și pot să fie astăzi într'o mână, mâne într'alta. Acolo unde porunca firească a oricărei așezări sociale normale ar pretinde să se ridice o tribună de idei, se instalează, mai totdeauna, o cutie cu surprize comerciale. Stăpânii se schimbă, nedumerirea rămâne.

Această nedumerire, nimeni n'o împrăștie în conștiința publicului setos de îndrumări oneste. Iată, luați în mână chiar ziarul *Adevărul*, victima recentă a percheziției sus amintite. *Adevărul*, rentabilă firmă comercială, e și el o societate anonimă, ale cărei acțiuni au descris de câțiva ani, în timp și'n spațiu, un „du-te, vino“ destul de misterios. Nici d. Romului Voinescu, atotștiutorul șef al Siguranței statului, n'ar fi în strre să raporteze cine le deține în momentul de față... Și nu există nicio piedică de ordin juridic, ca majoritatea acestor acțiuni, — facem o simplă presupunere, — să se găsească în lădița cu comori a dlui Leon Bronștein, nu Brănișteanu ci Trotzki, dela Moscova...

Aceasta fiind situația, administrativă ca să zicem așa, a *Adevărului*, să vedem dacă lucrurile se înfățișază altfel din punctul de vedere al conducerii redacționale. Poate că, măcar în această privință, scăpăm de jenantul anonim. Să examinăm, prin urmare, frontispiciul ziarului... Acolo trebuie să figureze (chiar după Constituție) numele unui cetățean al țării, întreg la minte și răspunzător de faptele sale. Legea nu poate cere acestui nume altceva decât o stare civilă; cetitorul ar avea dreptul să pretindă ceva mai mult: talent, bună credință, și câteva picături de sânge românesc în cerneala care vrea să-l povățuiască. Ce ofere, din toate acestea, obrazul *Adevărului*? Răposatul A. V. Beldiman, cu al cărui gir postum pornesc edițiile fostului organ al dlui Iacob Rozenhal, n'ar consimți, desigur, ridicându-se din mormânt, să mai patroneze și acum gazeta în fruntea căreia gravase cândva inscripția: „să te ferești Române de cui străin în casă.“ Iar d. Const.

Mille, al doilea și ultimul nume care se poate citi pe antetul *Adevărului*, a părăsit demult țarașă aceasta, pentru a deschide o alta, de concurență, pe trotuarul din față al aceleășă Lipscăni gazetașă. În mod logic, directorului politic al *Luptei* nu i se poate cere să acopere și astăzi cu iscălitura sa, destul de deprețiată alminteri, marfa prăvăliei părășite.

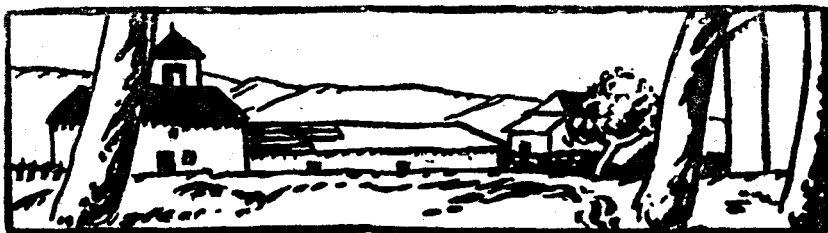
Pe cine reprezintă, în cazul acesta, *Adevărul*? Cei cari, vorba vine, iscălesc acolo articole de polemică ori de informație, sunt, într'adevăr, figuri destul de cunoscute. Radu Negru, Bogdan Dragoș, Ioan Roată, Ion Armașul, sunt nume neașă românești. Dar, va recunoaște oricine, că e destul de penibil să răscolești atăta praf de pe cronici, ca să nu dai decât peste un biet reporter cu pistrii...

În consecință, atăta vreme cât e vorba numai de o răspundere penală, să presupunem și noi, că persoana d-lui Dumitru Vasilescu, girantul responsabil al *Adevărului*, care cu atăta conștiinciozitate e gata să accepte unele privațiuni de libertate în contul d-lui Kalman Blumenfeld, să presupunem că ne poate mulțumi. Cum rămâne însă cu răspunderea morală, care, să recunoască fiecare, cel puțin în domeniul scrisului interesează mai mult decât orice... Iși închipuie cineva în mod serios, că penibila percheziție printre sulurile cu manuscrise ale *Adevărului* ar fi fost posibilă la o publicație condusă, să zicem, de d. Nicolaie Iorga, de d. Bogdan-Duică ori de d. Simeon Mehedinți, *chiar dacă legea ar fi îngăduit-o?*

Noi credem, hotărât, că nu. Căci presa românească de astăzi pătimește tocmai prin cecece constituie păcatul ei de căpetenie. Încăpută pe mâini profane de industriași ai condeiului, slujind interese cari nu îndrăsnesc totdeauna să apară la lumina limpede a zilei, folosind o armată nesfârșită de pseudonime suspecte, această presă trece în momentul de față printr'o acută criză de responsabilitate. Iată cheia atător incidente supășătoare, iată împrejurarea care face cu puțință jigniri aduse unei nobile bresle, iată pricina pentru care, în veacul al douăzecilea, în mijlocul celui mai cumpătat popor din lume, se vorbește despre o restrângere aplicată rodniciei libertăți a scrisului. Să nu se mire, deci, nimeni, că prețioasele cuceriri ale democrației îngăduitoare n'au darul să ne mângăie zilele decât în măsura în care ocrotesc fireasca înflorire a sufletului unui neam.

Ni se răspunde cu secretul profesional. E argumentul pe care-l aruscă, din găntă ei cu instrumente, orice moașă comunală, când e vorba de justificarea unui regretabil avort. Cu riscul de a deveni din nou huligani, noi nu ne mulțumim cu atât..

ALEXANDRU HODOȘ

Consolidarea uzurii

— O declarație ministerială în favoarea cămătarilor —

Toate acțiunile partidului liberal, dela venirea sa la cârmă și până stăzi, au culminat într'o justificare a guvernării sale cu ajutorul planurilor financiare ale ministrului de Finanțe, însărcinat să pună ordine reală și definitivă în gospodăria țării. De câteori guvernul este criticat pe chestiunea actelor sale, fie acestea din orice domeniu, deatâtea ori apare figura autoritară a vistiernicului nostru, pentru a dojeni pe cei neîncrezători, ridicând cu emfază degetul asupra operei financiare realizate. Consolidarea finanțelor țării este cartea de „atout“, menită să balanseze ori-ce critică și orice argument. În semnul ei speră guvernul să restabilească mai-ales creditul țării în străinătate, astfel, cu drept cuvânt, putem trage concluzia, că *alfa* și *omega* partidului liberal este problema financiară, care, după preastăruitoarele asigurări ale ministrului amintit, ar fi soluționată aproape în întregime. Grație acestei concentrări de energii, se zice că am avea anul acesta al doilea buget echilibrat, datoriile externe și interne consolidate, leul stabilizat, excedente bugetare *quantum satis*, etc.; cu un cuvânt, alături de atâtea rezultate remarcabile, nu ar mai lipsi decât atașarea încrederii opiniei publice, și, dintr'odată, ne-am putea trezi în mult visata epocă normală.

Urmărind această perseverență — orală și scrisă — a ministrului de Finanțe, te cuprinde cel mai sincer regret, că nu-i poți împărtăși optimismul atât de mult accentuat, dar atât de prematur și de puțin justificat. Așa ni se pare că simte întreaga opinie publică, și chiar unii din colegii săi din guvern. Firește, aceștia din urmă nu-și manifestă scepticismul în chip deschis, dar îl confirmă pas cu pas, prin declarațiuni și fapte indirecte. Dăm mai jos un exemplu.

În opoziție cu părerea ministrului de Finanțe, exprimată prin memorii, interviewuri și răspunsuri parlamentare, colegul său dela Justiție ne dă să înțelegem că d-sa are o altă părere asupra consolidării noastre financiare. Printr'o declarație făcută la Cameră mai zilele trecute, titularul dela departamentul Dreptății susținea că legea uzurii

nu mai are nevoie să fie abrogată, deoarece evoluția vieții de după război a scos-o complet din vigoare. Această afirmațiune face să ne oprim un moment și să medităm asupra ei, fiindcă vom vedea că ea constituie cea mai formală desmințire a consolidării noastre financiare.

Declarația ministrului de Justiție prin care se contestă trănicia și justificarea legii asupra uzurii ne pune la îndemână un instrument foarte nimerit de a face deducțiuni proprii, neinfluențate de sugerări exterioare, menite să ne înfățișeze un tablou care nu cadrează cătuși de puțin cu lumina oficială răspândită de reflectorul guvernamental. Legea asupra uzurii, într'adevăr, a fost alcătuită în vremuri normale și pentru împrejurări normale. Scopul ei este să apere pe cei slabi sau lipsiți de experiență, ajunși în strâmtoare financiară, de împrumuturi în condiții prea grele, cari le pot periclita avuțul. Ea a fost alcătuită cu o tendință socială, oferind scut în contra cămătăriei fără siflet, despre care știm ce ravagii sociale și economice poate să provoace, dacă nu este înfrântă.

Dar ministrul Justiției nu ne vorbește despre această lature a chestiunii, ci se mulțumește să ne amintească de evoluția postbelică, care a rupt zăgazurile ridicate de menționata lege. A cere astăzi credit în condițiile din preajma războiului, însemnează să fii un utopist. Deprecierea valutei pe deoparte, pe de alta lipsa tot mai accentuată de numerar — o consecință a celei dintâi — au produs o atât de gravă perturbație în circulația capitalului, încât acesta nu se mai găsește aproape cu nici un fel de dobândă. Adică, de găsit s'ar găsi, dar cece se plătește pentru un asemenea împrumut nu mai constituie dobândă, ci cu totul altceva.

Continua depreciere valutară provoacă o tendință de mobilitate a capitalului, cu scopul de a-l pune la adăpost de orice surprize neplăcute, inerente unor asemenea fluctuațiuni. Creditele pe durată lungă dispar, acordându-se termene numai de zile, săptămâni și prea arareori de mai multe luni, cu o dobândă socotită la aceleași intervaluri. Dar aceasta numai impropriu se numește dobândă, căci menirea ei diferă complet de cece înțelegem sub această noțiune. Este nepotrivit acest termen, deoarece la baza lui nu stă principiul fructificării, ci tendința de a se acoperi diferența de depreciere a banului din momentul plasării și până la data restituirii lui. Prin urmare, actualmente dobânda are o funcțiune dublă: una, cea obișnuită, și alta, o recompensă pentru eventuala depreciere a valutei. Această dublă funcțiune a dobânzii va dispărea deodată cu stabilizarea valutei, și printr'o energetică intervenție a justiției, căci cece poate fi astăzi îndreptățit în parte, se va practica mâne din simplă obișnuință, fără niciun motiv, de vreme ce nu mai există nici-o îngrădire legală.

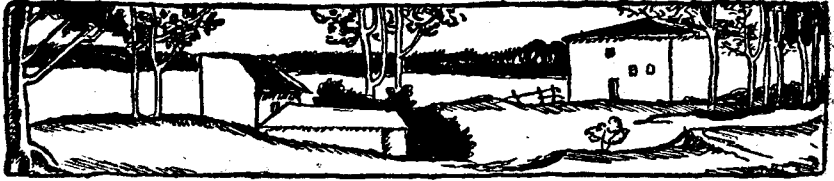
Judecând deci din punct de vedere pur financiar, ministrul Justiției are multă dreptate. Numai că această lămurire trebuia să o lase în sarcina altuia. Rostul justiției nu se poate mărgini la o simplă înregistrare a fenomenelor social-economice, ci ea trebuie să îmbrățișeze reglementarea stărilor de totdeauna. Recunoaștem și noi, că mișcarea financiară a eșit din cadrele legilor dinainte de război, dar, deodată

cu această constatare nu ne-am gândit să renunțăm la orice reglementare actuală sau viitoare a ei, ca și cum ne-am găsi în fața unui obstacol pe care rațiunea omenească nu mai este capabilă să-l biruiască. Nici în împrejurări normale domnia legii nu este absolută, ci relativă. O asemenea ocrotire relativă a societății se impune mai ales astăzi, când specula își trăiește cu adevărat epoca sa de aur. Oricât s'ar fi schimbat împrejurările, justiția trebuie să se afirmă și acum, căci legile ei nu sunt norme imutabile, ci dimpotrivă, caracteristica lor este o evoluție paralelă cu viața noastră colectivă. Ministrul Justiției vrea să pună capăt acestui paralelism, fără să ne spună ce soartă vor avea cei slabi și cine va păzi anumite principii de morală, dacă domnia legilor nu le mai poate ocroti.

Cât privește Transilvania, unde camăta se pedepsește cu șase luni închisoare și două mii lei amendă, în urma declarației ministeriale ea nu va mai constitui un delict, ci o afacere onestă, o faptă foarte cum se cade, care nu va mai ofensa niciun ideal al societății noastre. Șubredă consolidare financiară, și tristă evoluție morală!

P. NEMOIANU

Anica

— Fragment din romanul „Neghină și grâu“ —

Când ieși din Plopeni, îndreptându-se pe drumul spre Secătura, întunerecul se coborâse pretutindeni, ca o mare de funingine și fum. Câmpul veșted și pururea muț, nepăsător, încremenit și întunecat, se lăsa să-l bată ploaia în dragă voe. În imediata vecinătate, deoparte și de alta a drumului spre Secătura, de pe la jumătatea dealurilor în sus, copacii pădurilor jucau în vânt cu patimă, cu plăcere, după vrăstă și după statură.

Femeea își iuți pașii, apucând degrabă poteca dreaptă, care-i scurta drumul aproape pe din două.

Întunecimea îngrozitoare, plină de vуетe și de țipete stranii, se lăsa tot mai grea, tot mai aproape...

Dar Anichii nu-i insuflau nici cea mai mică teamă toate fantomele de spaimă, căci ea era atât de înfrățită cu pustietatea, cu întunerecul și cu viața singuratică de păduri, de parcă ar fi fost dintr'o bucată cu ele.

Din când în când, în mers, își întindea mâna în stânga sau în dreapta și din o simplă atingere recunoștea toți copacii pe lângă cari trecea. Mângâind tulpinelor netede ori scorțuroase, ea se orienta cu exactitate asupra distanței pe care o parcursese și pe care mai avea s'o străbată.

Viforul înăbușit, cu împrăstieri de picuri rari ca mazăricea, își ținea încă liturghia muță, și pădurea, cu toată imensitatea ei, era un muget adânc și uniform de muzică, pe care Anica de-atâtea ori l-a mai auzit și l-a mai ascultat cu drag în zilele răzlețe ale vieții. Totuș, de astădată acest-muget îi aducea în minte o asemănare cu o altă muzică, auzită odată într'o mare biserică papistașe din Cluj, când s'a dus la Niculae.

— Săraca pădure, cum geme! își zise în gând, încetând cu flueratul. Își va fi având și ea, poate, necazurile ei, câteodată. Hei, hei, cine știe!?

— Dar voi, măi — se adresa copacilor din stânga și din dreapta,

urmându-și drumul — măi dragilor, voi ce aveți de vă munciți așa și gemeți a desnădejde? Ori vi-e jale după vremea care trece?...

Și nevasta își trecu palma peste coada ochilor. Undeva în vale, înainte, izbucniră hămăituri limpezi de câini, purtate pe mari depărtări de ecourile pădurilor. Se apropia de casă. Totuș mai avea atâta vreme ca să-și depene o seamă de icoane din viață, icoane cari îi apărură așa deodată în conștiință. În zadar încercă să le acopere, să le alunge și să le cufunde în genunea de unde s'au ivit. Nu putu. Și unele dintre ele erau chiar frumoase.

... Copilă răsfățată pe luncile din jurul casei lor înneacă în pomi. Pe altă latură a dealului, altă casă în acelaș fel. Jur-împrejur păduri cu răsunete lungi, clopote sonore de oi și tălângi mari atârinate de grumazul vitelor, cari pășteau toată ziua în voe, numai rar ridicându-și din iarbă botul lătăreț și ochii mari, -blajini... Ei, copiii, umblau în urma lor și, tot la fel, se jucau și se sbenguiau în voe, cât era ziua de lungă. Așa a cunoscut locurile unde s'a născut, așa a făcut cunoștință cu Secătura.

Târziu de tot, a dus-o mamă-sa întâia oară în Plopeni la biserică odată și la târg de altădată. Ea eră cea mai mare între cei șase frățiori. Vecinul Pavel Porumb aveă tot atâția copii. Al treilea vecin, Nicolae Rotund, a cărui casă nu se putea vedea niciodată dela ei, tot la fel. Numai „lelea Susană“ și Filipoae din vale aveau câte un singur fecior... Mă-sa eră bună cu ea în vremea aceea, tare bună. Își aduce aminte cum muncia ziua întregă alături de tată-so, pe câmp, în pădure și... pretutindenea.

Când s'a măritat aveă 18 ani împliniți. Nicolae Rotund, feciorul vecinului a cărui casă niciodată nu se vedea dela ei, eră un flăcău chipeș, isprăvit cu cătănia. Purta cizme cu tureacul tare, cămașă frumoasă cu foi crețe și peste brău o curea bătută în nasturi de metal... li plăceau la nebulie cântecele lui, dar mai cu seamă jocurile lui, l-a fost tare drag. Dar și el ținea la ea...

Când a plecat la bătaie, atunci, odată cu toată lumea, în piața din Plopeni, și în jur, jandarmi cu pene de cocoș, cu sulite fioroase în țeava pușcilor și țigani din toate satele ziceau, de gândiai că piere lumea. Nicolae o ținea strâns de mijloc cu o mână, în cealaltă avea straița cu merinde, și-i zicea:

— Tu Anică, apoi să nu te știu cu cineva cât oiu trăi, că atunci cu mine ai isprăvit-o.

Odată l-a mai văzut în Cluj, înainte de ce ar fi plecat în Galiția. De-atunci o scrisoare, două... Cea din urmă i-a sosit azi.

Intr'un rând i-a venit vestea c'a murit. Atunci s'a pornit la Cluj, să cerceteze pe unde a auzit din alții, că se pot afla știri despre cei duși în războiu.

În birou erau domni mulți și doamne înalte, în rochii negre. A întins și ea unui domn dela o masă plicul cu adresa lui Nicolae. Domnul o măsură cu privirea odată, făcând o față binevoitoare, apoi însemnă ceva pe plic și înapoiindu-l îi spuse să meargă la adresa scrisă pe el.

Ieșind în stradă, ea umbla mult timp încoace și încolo, până, însfârșit, nimeri poarta unde era îndrumată. Și a intrat. Într'un gang cu aer stătut a găsit și ușa unde trebui să intre. Când colo, înăuntru era tocmai domnul de-i scrisese adresa pe plic... Ceru ea deci să-i spună ceva, dacă se știe, de Nicolae al ei. Și domnul răsuci niște hârtii, tuși, îi spuse să nu se teamă că Nicolae al ei trăește. O luă cu vorbă blândă și omenoasă, îi dădu un păhărel de vinars tare dulce și — cum se făcu, cum nu se făcu, că se trezi deodată întinsă pe-o canapea moale, strânsă de domnul acela ca în clește... O clipă îi veni să țipe tare, dar i se păru că-i peri graiul și-atunci se lăsă moartă.

Deatunci i s'au tras zilele rele cu mă-sa. E drept că de copil s'a mântuit ușor. Nicolae n'are să știe nimic, niciodată. De altă parte, nimeni nu poate spune de ea o vorbă rea.

S'a purtat cu grijă, s'a stăpânit cum a știut mai bine și-l așteaptă pe Nicolae cu sufletul liniștit...

În casă la ei tocmai fumea cina. Prin fereastra aburită puțin, se zăria mămăliga cum își trimitea aburii drept în sus, spre tavanul de grinzi afumate. Simțind pas de om, câinii se aruncară ca fripți în întunec, dar repede se potoliră, gudurându-se în jurul nevestei—și vrăjind din cozile stufoase.

— Dar tu, fată!? făcu lelea Vârvară, întorcându-se spre ușă — unde ai stat până pe vremea asta?

La masă erau doi frațiori și tată-so; mamă-sa râdea, în oala de fier vărsat, resturile de mămăligă.

Anica, desfăcându-și o rochie și aruncându-și năframa de ploae pe-un pat, începù să-și istorisească calvarul zilei. Cu fața rumenă, sănătoasă, cu sânii rotunzi și plini, cu trupul svelt și totuș având în el ceva pietros, — abia acum, în bătaia luminii de lampă, se putea vedea cât eră de frumoasă. această țarancă tânără — și cât farmec transpira din întreagă ființa ei de pădureancă.

— Așa dar încă tot n'ai isprăvit? întrebă Onu Runc, tatăl femeii, trimițând cu plăcere un foștolog de mămăligă cu brânză pe grumazul lung, în care îi juca ritmic mărul lui Adam.

— Nu ți-au dat banii nici azi? întrebă mirată lelea Vârvară.

— Nu! Am mai rămas o parte, care n'am ajuns la rând. Ne-au spus să mergem mâne.

Bătrâna strânse buzele uscate și sbârcite a nedumerire și se trase și ea la masă, tăcând.

După cină, bărbații ieșiră pe-afară, făcând loc să se strângă de pe masă. Atunci bătrâna se apropie cât putù de fată-sa și-i zise hotărâtă:

— Bagă de seamă Anică, ce faci, pentru Dumnezeu, bagă de seamă!

— Dar bine mamă, dumneata iar îți închipuești cine știe ce.

— Îmi închipuesc, nu-mi închipuesc. Însă tu de faci una ca asta, apoi vai de zilele tale, fată!

Nevasta se trase lângă pat, cu fața spre perete și, trecându-și un capăt de șorț la ochi, începù să se bocească încet.

TEODOR MURĂȘANU

Frământări politice în Ungaria

Dictatura contelui Bethlen — Agitațiile regaliste — Congresul maghiar dela Brașov și presa dela Budapesta — Minoritatea românească din Ungaria —

Unii bărbați politici cu intuiție precisă, analizând situația vieții publice din Ungaria de astăzi, au ajuns deopotrivă la concluzia, că evenimentele cari se desfășoară actualmente în această țară seamănă grozav cu acelea din 1918. Energii încătușate din stânga și din dreapta sguduie temelii actualelor orânduieli. Iar cărmuitorii zilei suprime orice manifestație sinceră a libertăților publice, atât în Adunarea Națională, cât și afară de Parlament.

Cu scopul de a obține rezultate mai pozitive, fracțiunile opoziției au format un bloc numit: „Liga democratică”, având 45 de deputați. Scopul acestei colaborări este: *votul universal și purificarea vieții publice*. În Ungaria, votul electoral nu este încă legiferat; el se exercită tot pe față, dând prilej la fantastice abuzuri. Onestitatea publică, de asemeni, este o noțiune necunoscută. Nici după procesul lui Eskütt, care a fost condamnat la 5 ani muncă silnică, situația nu s'a limpezit. Tribunalul a înfierat pe răposatul Nagyatádi Szabó, constatând că acest om nou al Ungariei nu avusese destulă pricepere pentru treburile publice, pe cari le-a confundat adese cu cele ale partidului și cu ale sale particulare. Opoziția a pretins să se facă o anchetă de către o comisie parlamentară și să se opereze radical rana care cangrenează dela zămisirea actualului regim; chiar și ministrul-președinte a fost învinuit, că a depus măturie falsă, deoarece el a avut cunoștiință de întrebuițarea taxelor-mită.

Drept răspuns la inițiativa „Ligei democratice”, președintele Camerei, Scitovsky, a expulsat din Parlament cu forța, brutalizând chiar, pe șefii opoziției, excluzându-i dela frecventarea ședințelor. „Liga democratică”, față de procedeul acesta, a decretat pasivitatea.

Deși încolțit din toate părțile, contele Bethlen a exploatat situația, și, în lipsa opoziției, a obținut revizuirea regulamentului Camerei. Libertatea cuvântului, ca garanție constituțională, era asigurată prin vechiul regulament; cel nou cuprinde măsuri arbitrare, înzestrând pe pre-

ședinte cu prerogative aproape suverane. În felul acesta, contele Bethlen și-a asigurat încă odată puterea, întronând dictatura de partid. Cu ajutorul noului regulament, actualul regim va putea ușor să codifice și votul electoral pe care-l plănuiește, și care, încărcat de nenumărate restricții nu va fi nici universal, nici secret, nici egal. ;

* * *

O interpelare în Adunarea Națională a dus la ordinea zilei vizoratul regentului Horthy. Iată întrebarea care se pune: ce situație de drept public se creiază dacă, — Doamne ferește, — ar muri guvernorul? Cei inițiați pretind a ști, și indicii sigure arată, că contele Bethlen tinde să ajungă în fruntea Ungariei, ca președinte de Republică. În ce fel va urmări realizarea acestei ambiții, se va vedea mai târziu.

Dar, paralel cu acțiunea stăruitoare și programatică a primului ministru ungar, legitimiștii desvoltă o activitate intensă prin graiul contelui Andrassy, care a anunțat opiniei publice, că se va înjgheba un partid din toate elementele regaliste (chiar și evreii sunt binevăzuți) pentru a aduce în țară pe „regele Othon al doilea“. Legitimiștii sunt convingși, că încoronarea într'un moment potrivit a lui Othon ar fi cel mai eficace mijloc de propagandă iredentistă. Vraja integrității teritoriale, pe care o reprezintă coroana sfântului Ștefan, li se pare aceloră, irezistibilă...

Așa zișii „liber-alegători“, grupați în jurul ziarelor *Pesti Hirlap* și *Szózat*, constată că chestia regalistă, ca și problema integrității, nu este actuală, dar realizarea mai ales a celei din urmă este programul final al tuturor partidelor. Ei conchid, că numai capul acelei persoane va fi încoronat, care poate să restabilească integritatea teritorială a țării. Legitimiștii, la rândul lor, argumentează, că pentru statele din Europa nu poate constitui un *casus belli*, faptul că o majoritate legitimistă, formată în mod constituțional, va săvârși restaurarea.

* * *

Congresul partidului maghiar din România a avut un răsunet agitat și în opinia publică din Ungaria, după cum are ecou orice eveniment dela noi, cu sau fără importanță; până chiar și un fapt divers este comentat și, de cele mai multe ori, pervertit. Gazetele din capitala Ungariei întrețin corespondenți permanenți în diversele centre orășănești dela noi. Aceștia se achită, chiar peste măsură, de însărcinarea pe care o au, relatând cu mult exces de zel asupra chestiilor publice din țară și făcând comentarii extrem de veninoase. Această speță de propagandiști otrăvește spiritele din actuala Ungarie, așa încât atmosfera dintre cele două țări se menține încărcată de materii inflamabile, deși oamenii cu simțul realității își dau seama de consecințele dezastruoase ale campaniei ce se face în presă contra noastră. Ziarele *Pesti Hirlap*, *Szózat* și *A Nép*, redactează rubrici speciale pentru denigrarea stărilor dela noi; ba chiar și gazetele așazise liberale

în hangul pornit, ca nu cumva să apară mai puțin patriotice. Aruncând o privire întâmplătoare într'un singur număr din ziarul *Magyar szg.* — care batjocorește familia regală cu orice ocazie și insultă pe bărbații de seamă ai noștri, cași legația românească din Budapesta, — aflăm o serie de articole injurioase asupra artiștilor valahi în Paris, asupra miniștrilor noștri cari cumpără cărți ungurești dar nu le plătesc, ci le fură, și așa mai departe.

Cu prilejul congresului maghiar dela Brașov, se scrie aci, s'a hotărât ca doleanțele minorității maghiare să fie prezentate printr'un memoriu Ligei Națiunilor. Cercurile guvernamentale, prin presa lor, salută cu entuziasm inițiativa, spunând că chiar și guvernul ungar a cules date referitoare la „încălcarea drepturilor elementare ale poporului maghiar din Transilvania“.

* * *

În schimb, presa noastră nu porcede conform principiului reciprocității. Ce se întâmplă cu minoritatea română din Ungaria? În Ungaria se mai găsesc cel puțin 80.000 de locuitori români. Situația lor, — după îndeplinirea idealului național, — este tragică și desperată. Chiar conform datelor statistice ungare din 1920, în Ungaria se află 50.000 de suflete gr.-orientale și 175.000 gr.-catolice. Românii ortodocși rămași în Ungaria au 18 parochii, cari aparțin dioceselor din Oradia-Mare și Arad, dar dispun numai de patru preoți. Greco-catolicii au numai un singur preot, pe Székely, din comuna Bedő. Nu întâmpinăm în schimb *nicl un învățător*. Copiii sunt instruiți de către institutori săcui expulsați dela noi sau refugiați, cari abla îngână câteva cuvinte românești. Ne putem închipui de ce hrană sufletească sunt împărțășite aceste nenorocite odrasle, cântând în fiecare zi imnul nou iredentist maghiar... Școlile, de altfel, au fost rechiziționate de către jandarmi și grăniceri; chiar și casele mai arătoase ale particularilor au fost ocupate.

Orice gest sau manifestație liberă a minorității române din Ungaria provoacă reacțiuni sălbatice chiar la organele oficiale. Iată câteva cazuri. Părintele Beleş din Kőtegyán, întâlnind pe uliță câțiva jandarmi nu le-a spus „bună seara“. El a fost palmuit și lovit până la sânge cu cureaua. Părintele Cornea a fost dat în judecată zilele recente la Tribunalul din Seghedin, acuzat că a denigrat națiunea maghiară și a micșorat creditul statului în fața străinătății, afirmând unor călători sosiți din România *că leul este monedă mai bună decât coroana ungară, și că românii și evrei sunt prigonii în Ungaria*. Ceeace este mai revoltător, din procesele verbale cetite la Tribunal reiese că siguranța de stat maghiară își permite gestul temerar să întrețină la noi o ceată de agenți, cari supraveghează mișcarea cetățenilor români. Așa a fost urmărită în România și fiica părintelui Cornea, „fiind suspectă“. În fața acestor fapte pe cari le arătăm aci, și în fața altora cari s'au petrecut, ce-ar zice, de pildă, Liga Națiunilor?

M. B. RUCĂREANU

In jurul Caterinei Varga

— Câteva explicații —

„Scriitorul Victor Aradi“ tipărește în numărul din urmă al revistei *„Omul liber“* un fel de scrisoare deschisă, din care reiese tendința sa categorică de a acapara, de a sevestra, de a monopoliza istoricul vieții și activității acelei figuri extraordinare din viața neamului nostru trudit, a femeii de inimă și energie care s'a numit Caterina Varga.

Vor fi vr'o cinsprezece ani, decând acest scriitor Victor Aradi a scris, în ungurește, o broșură despre Caterina Varga, — *„Doamna Noastră“*, cum îi ziceau moșii. Atunci am apreciat acea broșură, care, mult după inimoasa reconstituire istorică datorită lui Iosif Sterca Șuluțu, venia cu amănunte biografice noi, libere de preocupări șoviniste, de rasă sau de clasă.

După trecere de atâta timp, văd anume că d-l Victor Aradi n'a fost mulțumit de felul în care i s'a apreciat micul său studiu. Li impută astfel d-lui Valer Moldovan, că în două articole de fond din *Gazeta Transilvaniei*, ar fi insistat, sau mai bine ar fi „desvoltat pe larg“, că d-l Aradi este „un străin“. Apoi, acesta din urmă, adaogă: „A scris despre chestia aceasta și domnul Hodoș, cunoscutul sociolog al problemei familiare“ (?! bag seama că aceasta trebuie să fie o ironie, dar e prea... fină pentru mine ca s'o pot înțelege; deci, trec înainte).

Vorbind cu dispreț despre „domnii Moldovani“, — scriitorul Victor Aradi îmi acordă „mai multă originalitate“ decât d-lui Valer Moldovan, căci eu am fost de acord „că poate... da, e posibil, că străinul acesta de Aradi a scris o carte interesantă, dar... fiecare bun român să fugă în librărie și să cumpere cartea doamnei Hodoș“.

Nu mai am subt ochi articolul pe care l am scris atunci, — în *Universul*, pare-mi-se, — dar știu cu siguranță că n'am făcut rezerve („poate... da e posibil“), și cu atât mai puțin voi fi accentuat originea „străină“ a d-lui Aradi. Dacă d-l Valer Moldovan va fi amintit ceva despre acest lucru, n'am nevoie să caut colecția *Gazetei Tran-*

silvaniei, pentru ca să fiu convins, că n'a putut s'o facă în chip ofensător pentru „străinismul“ d-lui Aradi, ci poate tocmai dimpotrivă, ca o recunoaştere că şi un „străin“ poate şi ştie să preţuiască frământările neamului nostru; şi aceasta, dacă nu avea cum să pară o laudă prea mare, în tot cazul nu putea să fie luată nici drept o ocară.

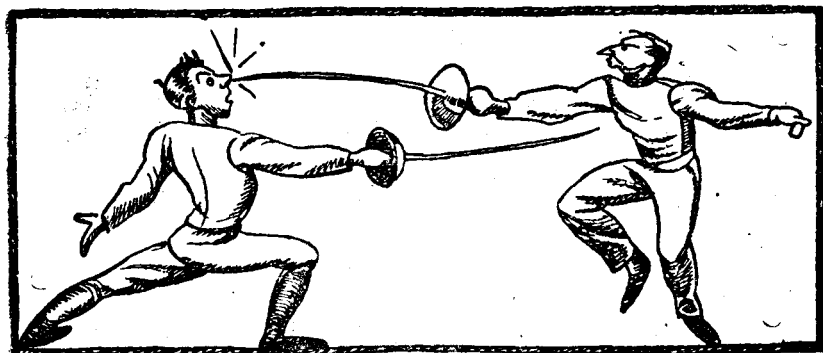
Adică, a spune că domnul Aradi nu descinde din Decebal sau din Traian, după cum probabil nu descinde nici din Arpad, să fie aceasta o vină atât de grea?... A fi străin de un neam nu poate să fie o ofensă, — e o constatare.

Să revenim deci la Caterina Vargă. După ce scriitorul Victor Aradi afirmă că ar fi citit îndemnul meu ca „fiecare bun român să fugă în librărie şi să cumpere cartea d-nei Hodoş“, spune că d-sa a şi fugit, *şi-a procurat cartea* şi „s'a pus la citit“; dar n'a învăţat de acolo altceva, decât că „şi d-na Hodoş are o iubire intensivă către familia ei preotească din Roşia Montană...“ etc.

Scriitorul Victor Aradi vorbeşte de repeţite ori despre oameni „a căror mentalitate îi impune grozav“... Ei bine, şi mai grozav trebuie să impună altora mentalitatea d-lui Aradi, care cumpără, citeşte, judecă, o carte care n'a apărut încă în librărie. Căci deşi drama „Caterina Vargă“ a d-nei Constanţa Hodoş, la care se face aluzie, este scrisă cu vr'o cinci ani înainte de broşura d-sale, această dramă nu s'a tipărit decât în *Revista noastră*, a cărei colecţie nu se găseşte în librării. Ce altă carte a d-nei Hodoş va fi citit d-l Aradi nu se poate şti, cu atât mai puţin cu cât d-na Hodoş, cu toată iubirea intensivă „către familia ei preotească din Roşia Montană“ n'a scris încă nimica şi nicăeri despre aceasta.

Scriitorul Victor Aradi ne impune deci grozav, în două ipostaze: întâi ca un democrat care vrea să rupă amintirea Caterinei Vargă din cadrul naţional, — şi al doilea ca un polemist care, în acest scop, combate cărţi pe care nu le cunoaşte, care n'au apărut, şi despre care afirmă lucruri, evident, inexistente.

ION GORUN

GAZETA RIMATĂ

Bilete de plăcintă

Conform datinei, spicim din plăcinta politică a Anului nou aceste câteva bilete:

IULU MANIU

*Mâncând sarmale de curechi,
Și ascultând al lor ecou,
Aștepți să vezi cum anul vechi
Va pertracta cu anul nou...*

Dr. AUREL DOBRESU

*Se 'ntreabă pașnicul norod,
Ce-aduce anul viitor?
Trei slujnici spânzurate 'n pod
Și-o ordonanță 'n coridor!...*

POPA MAN

*Călugărul din vechiul schit
La varieteu a nimerit;
Și-acuma joacă din buric
Majestuos, la Majestic.*

ROMULUS BOILĂ

*Tu n'ai ajuns chiar din senin
Profesor universitar:
N'ai tipărit la Săn-Mărtin
Acum opt ani un călindar?*

AL. VAIDA

*Deși-i întreținut de Blank
Voivodul ci-că n'are franc,
Deși-i la Renner pus în cui
El ci-că-i vai de... pielea lui!*

SEVER DAN

*Când scrie rar câteun articol
Se face pentr'un an ridicol,
Căci, din greșală, autorul
Se iscălește cu piciorul...*

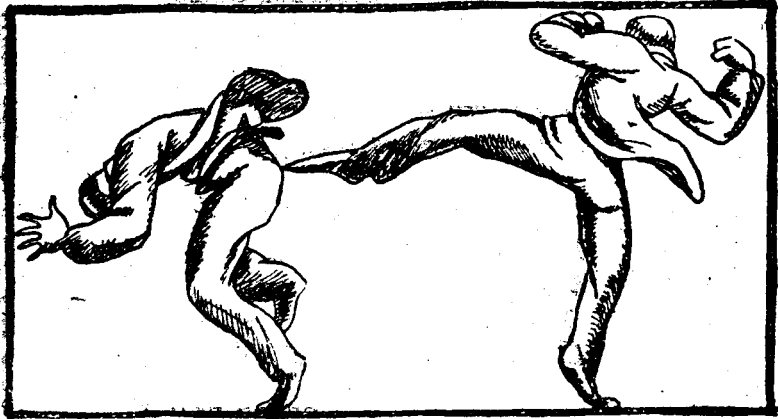
PĂRINTELE AGÂRBICEANU

*Azi, spre altar nu mai păsești,
L-ai părăsit, după cât știu,
Și-n loc pe Domnul să-l slujești,
Il tămâiezi doar pe Maniu.*

CICEO și ZOSIM

*In lungul vieții noastre hop
Sustin' așa, fără de scop,
Că domnul Ștefan Ciceo Pop
E mama lui Zosim Chirtop.*

ION REVELION

INSEMNĂRI

Abonamentul la revista Țara Noastră pentru anul 1925 a fost fixat după cum urmează :

Pentru instituții și autorități 1000 lei pe an.

Abonamentul obișnuit 500 lei pe an. Pentru preoți, învățători, studenți, funcționari, etc. 300 lei pe an.

Am fost nevoiți să impunem cetitorilor noștri această urcare a abonamentului, întrucât numai astfel putem acoperi marile cheltuieli ce avem cu editarea revistei.

În orice caz însă, chiar dacă mâna de lucru sau prețul hârtiei vor suferi un nou spor, Țara Noastră va menține aceste abonamente pe tot timpul anului viitor.

Naționali și iorghiști, aevea naționaliști. — Sfârșie iarăși, că se pertractează despre „preluarea“ puterei, și celelalte.

I. Maniu + N. Iorga + Argetoianu, o trinitate cum nu se poate mai interesantă.

Se cere însă, ca d. Iorga să consulte și pe aderentul dsale, profesorul și chimistul expert din Banat, care în 25 April 1924 scria în *Neamul Românesc* următoarele :

„Cu multă durere am asistat la sosirea unui fost ministru ardelean într'un sat mare românesc. Abia s'a dat jos din automobilul „baronului evreomaghiar“ și a început să strige: „Bine v'ati găsit fraților. Noi cari v'am scăpat de Unguri, vă vom scăpa și de stăpânirea vechiului Regat“.

„Un alt fost ministru, acesta bănățean, vorbește școlarilor bănățeni veniți în București pentru concursurile soc. „Tinerimea“, într'o grădină de pe strada 11 Iunie și le spune: „Noi bănățenii suntem Români adevărați, aici în București sunt numai Greci și Bulgari“.

Cei cari „ne-au scăpat de Unguri“ sunt — naționali; cel ce ne va scăpa „și de stăpânirea vechiului Regat“ este cel puțin un fost ministru național.

Pentru ce *Neamul Românesc*, nu i-a dat numele?

-Intrebăm chiar acum...

Pentru ce nu se dă și numele fostului ministru bănațean, care a spus elevilor acea calomnie?

Intrebăm chiar acum...

Nu vom primi răspuns, știm; visul puterii este mai dulce decât să poată fi tulburat cu astfel de bagateluri, peste care, totuși, lumea nu va trece la ordinea zilei.

Cerem și numele; dacă-i serios, condeiul care a denunțat le va da... pentru a face serviciu complet nației.

G. B.-D.

Revolta șerbilor. — In ziarele *Cuvântul* și *Neamul Românesc* au apărut în vremea din urmă câteva articole, articolașe și notițe, îndreptate împotriva noastră și redactate într'un stil, care, dacă am ști cui aparține, l-am socoti poate insultător. In orice caz, conținutul acestor ciudate exerciții de polemică trădează o prea cunoscută fantazie reportericască de cafeenea, pe care eram obișnuiți s'o vedem adăpostită la alte teșgehele gazetărești. Astfel, ziarele *Neamul Românesc* și *Cuvântul* s'au trezit denunțându-ne publicului, cum ne-am înțeles cu d. Aristide Blank pentru a lua conducerea *Adevărului*; cum vom încheia cu d. C. Stere o înțelegere politică, asupra căreia se vor publica, chipurile, senzaționale destăinuri; cum suntem în divergență de opinii cu d. general Averescu, care ne desăvuiază între patru pereți; cum *Tara Noastră* a devenit incendiară, după ce era bună numai de aprins focul; și cum, în sfârșit, d. Octavian Goga a determinat plecarea din partidul poporului a dlui C. Argetoianu... (Ceeace, în paranteză fie spus, nu poate să constituie o crimă atât de mare în ochii dlui N. Iorga, care numai așa a fost în măsură să

achiziționeze un atât de idealist tovarăș de luptă.)

Bineînțeles, toate aceste descoperiri sunt pure născociri mahalagești, în fața cărora stăm la indoială dacă trebuie sau nu să dăm o desmintire. Și iată pentruce.

Neamul Românesc, știm că e al dlui N. Iorga. Despre *Cuvântul* se spune că e al dlui C. Argetoianu. Și într'un caz și în celălalt, situația noastră e destul de grea. Ne întrebăm, adică: stăpânii celor două gazete răspund ei pentru tot ceea ce se tipărește în coloanele acestora? Iși însușește d. N. Iorga, de exemplu, toate aceste insinuări, dealungul cărora cineva dela spate scoate limba la noi? Toate aceste înțepături delicate merg, ca să zicem așa, pe barba dramaturgului dela Văleni, astfel după cum tot ceea ce se scrie la *Tara Noastră* e girat de obrazul dlui Octavian Goga? Tot așa și d. C. Argetoianu. Dacă noul partizan al țuicii dela Văleni crede, după un an și jumătate, că trebuie să-și lanseze ieremiadele, plângându-se că a fost scos din partidul poporului de d. Octavian Goga, s'o spuie pe față. Directorul *Tării Noastre* se va descurca, poate, din țesătura acestei ucigătoare învinuiri; dar mai întâi vrea să știe cine-l acuză. Echivocul acesta, credem că e bine să se termine. Vom fi noi „fasciști“ și „barzi“ mai mult sau mai puțini „incendiari“, dar dnii C. Argetoianu și N. Iorga știu bine, că până la un punct oarecare am avut totdeauna curajul opiniilor noastre. Cu șerbii însă nu discutăm, chiar când ei par revoltăți de soarta stăpânilor lor, pentrucă noi suntem milostivi, și când avem să ne apărăm o facem singuri.

Probabil, că la toate aceste nu vom primi răspuns, sau, în cazul cel mai bun vor răspunde tot șerbii. Noi spunem de pe acum, vom vorbi numai cu pumnul dlui C. Argetoianu și cu barba dlui N. Iorga.

Huliganii din Londra. — Intr'un lung articol de fond, marele ziar *Times* protestează împotriva invaziei evreilor în Marea Britanie. Inregistrând înțelesul acestui caracteristic strigăt de alarmă, ne vom face, probabil, datorita de a reveni mai pe larg asupra articolului în chestiune, reproducându-i aidoma părțile mai importante. Deocamdată invităm pe dl Albert Honigman să injure, denunțând opiniei publice europene barbaria perfidului Albion, suprins în flagrant delict de huliganism. Vom adăuga apoi și noi comentariile noastre, exprimându-ne regretul, că nici Anglia nu merită să treacă în rândul țărilor civilizate. Până una alta, vom servi cetitorilor noștri câteva amănunte. E bine să știe dela început, că în Marea Britanie sunt 150 mii evrei, și că *Times* simte nevoia unei protestări, pentru că e vorba să mai vie 5000. Iar noi suntem aspru osândiți ca antisemiți salbategi, pentru că nu dorim să mai găzduim între grănițele noastre încă un milion...

Căci, firește, nu se poate cere la Londra umanitatea pe care suntem datori s'o arătăm noi, la gurile Dunării!

„Faust“ în românește. — Teatrul Național din București anunță apropiata reprezentare a primei părți din tragedia lui Goethe, nemuritorul „Faust“. Incercarea e foarte lăudabilă, ca orice încercare ună cu sorți de reușită în domeniul marilor capo d'opere ale literaturii universale. Montarea lui „Fast“, după câte se scriu la gazetă, va fi lăsată pe seama tânărului regizor Soare, ale cărui recente realizări scenice l-au indicat dintr'odată ca un meșteșugar de frunte al decorului și al figurației. Interpretarea, dacă e să folosim aceleaș surse informative, va fi încredințată dnei Agepsina Macri-Eftimiu, care are toate însușirile să întrupeze o fină și sbuciu-

mată Margaretă; dlui Bulfinski, a cărui bună vervă poate sluji unui excelent Mefisto; și, probabil, dlui Bălțățeanu, care, într'o repede curbă ascendentă, ar avea de trecut un definitiv examen în rolul plin de avânt al bătrânului filozof, întinerit printr'un contract cu însuș diavolul.

Despre toate acestea ne-au pus în cunoștință rubricile teatrale din presa noastră. Un singur amănunt nu ni se servește. Și poate nu e tocmai inutil. Nu ni se spune, într'adevăr, în ce anume traducere se va reprezenta tragedia lui Goethe. Și, să nu ni se ia în nume de rău, această omisiune ni se pare oarecum suspectă. Căci, noi nu cunoaștem decât două tălmăciri românești din „Faust“. Una e aceea în versuri a dlui Ion Gorun, apărută prin, 1906; ea s'a tipărit de atunci în cinci sau șase ediții, toate epuizate, a fost primită cu elogii entuziaste de toată critica, și a fost aleasă spre reprezentare de regretatul Pompiliu Eliade, pe vremea când acesta era director al Teatrului național. Cealaltă tălmăcire, aceasta în proză, a fost publicată câțiva ani mai târziu în *Biblioteca pentru toți* a lui Alcalay și se datorește unui domn Iosif Nădejde, nume desigur mai puțin cunoscut în literatură.

O comparație între cele două traduceri nici nu se poate face. D. Ion Gorun a tradus cu talentul, d. Iosif Nădejde numai cu dicționarul. Dar nu știm pentru ce, bănuim că d. Corneliu Moldovant, actualul director al Teatrului național, va prefera pe această din urmă.

Am dori, bineînțeles, să ne înșelăm.

Congresul partidului poporului. — O serioasă manifestare politică, cu preocupări privitoare la principalele noastre probleme de guvernământ, a fost congresul partidului poporului, întrunit în preajma zilelor de Crăciun

subt prezidenția dlui general Averescu. În locul gălăgiei triviale, care pare să fi ajuns unica ladă cu muniții a grupărilor de opoziție, mai bine de o mie de delegați din toată țara, aproape numai intelectuali, au urmărit cu atenție încordată o fructuoasă dezbateră, aridă uneori, dar interesantă totdeauna. Arareori am văzut un organism politic, dinco de strigătul pătimăș al negațiunii, încordându-și puterile pentru a fixa soluțiile guvernării de mâne. Această disciplinată conștiință a datoriei, pe care o animează o unică autoritate personală, constituie o forță utilă, de care trebuie să se țină seama.

Șezători literare. — D. N. Iorga a dat deunăzi un interview cultural unei gazete din București, declarând pe față, că nu i-au plăcut șezătorile recente ale „Societății scriitorilor români,” dumnealui fiind de părere că literatura se poate ceti și acasă.

Nu ne miră cătuș de puțin, faptul că directorul *Neamului Românesc* votează acum *contra* șezătorilor, după ce o jumătate de veac, după cum se știe, a fost *pentru* ele, practicându-le cu frenezie dealungul și de-a latul țării. D. N. Iorga nu e la prima sa inconsecvență. A fost, pe rând, pentru și *contra* dlui Argetoianu, pentru și *contra* lui Tache Ionescu, pentru și *contra* Regelui, pentru și *contra* Antantei, etc. etc. Așteptăm, prin urmare, epoca nu tocmai depărtată, când va fi iar pentru șezătorile literare. Avem răbdare.

Anunțăm însă de pe acum, că nici atunci nu vom ceti alături de dumnealui. Pentru că noi suntem de părere că opera literară a dlui N. Iorga nu se citește nici în public, nici acasă...

„Seara Mare.” — Compozitorul Tiberiu Brediceanu, care are și marele merit de a fi cules nenumărate cântece populare, a reușit să inchiege în trei

tablouri muzicale obiceiurile românești de sărbătorirea Crăciunului. Dealungul unei intrigi destul de simple, în unele locuri naive chiar, muzica înflorește plină de sănătate senină. Opera dumisale înseamnă un pas înainte în evoluția muzicii românești. Dsa a simțit că fondul religios al colinelor e merit să fie începutul unei muzici românești, care să exprime adâncimea sentimentelor mari. Acele accente, cu ajutorul cărora țăranul a răspuns la eternele frământări sufletești, sunt singurele în stare să se învoalte într-o muzică modernă națională. Icoana muzicală a dlui Brediceanu conservă o tradiție, îi evidențiază valoarea artistică, și păstrează fragmente de frumusețe, create de autor în linia acestei tradiții.

O montare artistică e meritul dlui Pavel; îi se cuvin laude și cântărețului, precum și dnei Sudețeanu și dlui Săveanu.

Nedumeriri. — Dl. Vasile Goldiș a făcut cu prilejul Anului nou, câteva declarații politice unui ziar din Capitală, căutând să împrăștie unele nedumeriri provocate de recenta sa acțiune în sânul partidului național. Frunțașul dela Arad, firește, nu putea să facă în public, și încă prin intermediul *Adevărului*, aceleaș aspre imputări pe cari dupăcum se știe, le-a trecut în memoriul trimis dlui Iuliu Maniu. Cuvintele de critică, totuș, nu lipsesc, și ceea ce este mai interesant încă, d. Vasile Goldiș mărturisește că vrea pentru partidul național alianțe pe cari d. Iuliu Maniu o arătat destul de limpede că nu le dorește.

Dl Albert Hon'gman dela *Lupta*, făcându-se purtătorul de cuvânt al comitetului de-o sută, scrie la gazetă, de sus, că cine nu e mulțumit cu atitudinea partidului național, să plece. Rămâne, adică, el, și cu fratele Emil.

Dar dl Iuliu Maniu, ce zice?

Ziaristica de Crăciun. — Așa este datina, ca înainte de Crăciun cu câteva zile, mașiniile rotative să consume o porție de hârtie în suluri mai mare ca de obicei. Cotidianele își înmulțesc *ad hoc* numărul paginilor, secretarul de redacție scormonește în Enciclopedie aceleaș însemnări asupra Crăciunului la diferite popoare, zincograful sapă în apă tare steaua celor trei Magi dela răsărit, iar redactorul rubricii literare scoate din sertar cronică publicată acum trei ani, într'o gazetă de provincie, pe vremea când nu debarcase încă prozator de frunte în Capitală... Dacă mai adaugăm tradiționala poezie, cu versuri de paisprezece silabe, cu iesle fumegând și cu osanele celui nou-născut, și dacă întregim decorul tipografic, cu bilețelele de felicitare, indoite la colț, prin care diferiți negustori trimit urări sincere onorabilei lor clientele, am încheiat aspectul tradițional al unui număr de Crăciun, în opt, zece sau douăsprezece fețe.

Am scăpat din vedere un singur lucru, articolul de fond, solemn și profund, care pornind de departe, dela învățătura pruncului născut acum 1925 ani în Betleem, se oprește în nămolul materialist al vieții de astăzi, lipsit de ideal, de credință și de iubire frățească. Anul acesta, articolul despre care vrem să vorbim a fost scris de d. Brănișteanu. O împrejurare pe care n'am știut s'o apreciem în de ajuns, căci din foarte multe locuri am auzit protestându-se împotriva acestei nepotriviri dintre autor și subiect. Într'adevăr, s'ar părea că nu d. Brănișteanu ar fi fost cel mai indicat pentru disertația savantă asupra lui Isus Cristos, cu ale cărui învățături are prea puține puncte de contact, și că publicistul în chestiune, familiarizat mai mult cu chestiunile talmudice, ar

fi făcut bine, sau să-și fi trimis proza anonimă la *Patria* din Cluj, sau să fi lăsat subiectul în pace. Nici Cristos, nici publicul, n'aveau nevoie de asemenea tălmăcire.

Mărturisim drept, că suntem și noi de aceeaș părere, și așteptăm cu multă curiozitate un articol despre Iom Chipur, pe care, fără nici o exagerare, îl vom ceti cu interes și cu plăcere, ba chiar cu un real sentiment de pietate și de respect pentru credințele altuia.

Ideia națională. — Răspunzând la o anchetă întreprinsă de ziarul *Nagyvárad Esti Ujság* printre înalții prelați din Oradia Mare cu prilejul sărbătorilor Crăciunului, întreat fiind asupra sentimentelor care-l călăuzesc la începutul unui an nou, P. Sa Episcopul Roman Ciorogaru își rezumă credințele sale în „ideia națională propagată de d. Octavian Goga“. Părintele Ciorogaru, care prin trecutul său reprezintă o luminoasă pagină din istoria culturală a Ardealului și care poartă pe brațul său urmele dureroase ale unor schije vrăjmașe, a lămurit pe interlocutorul său, că această doctrină nu trădează niciun sentiment de ură, de vreme ce ea nu are în vedere decât punerea în valoare a energiilor naționale și apărarea de orice invazie străină. Risipind toate fricile și potolind toate viziunile de antisemitism, P. S. Sa rostește cuvinte calde și înțelepte, smulse dintr'o inimă de mare român, pentru cari nu putem să-i fim decât recunoscători. Incercăm, într'adevăr, un simțământ de binefăcătoare satisfacție, ascultând ecoul pe care-l trezesc în mințile înțelegătoare ale prelaților dela noi, adevărurile elementare ale vieții noastre naționale.